

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/Issue Özel Sayı 1 (Ekim/October 2023), s. 1289-1304.

Geliş Tarihi-Received: 12.09.2023

Kabul Tarihi-Accepted: 17.10.2023

Araştırma Makalesi-Research Article

ISSN: 2687-5675

DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1359011

Ebeveyn Öz Yeterliği ile Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Arasındaki İlişkide Çocuklardaki Anksiyete ve İçe Dönüklüğün Aracı Rolü

The Mediating Role of Anxiety and Introversion of Children in the Relationship between Parenting Self-Efficacy and Digital Game Addiction Tendency of Preschool Children

Tuba BAĞATARHAN*

Öz

Günümüzde çocukların küçük yaşlardan itibaren dijital cihazları kullanmaya başlamaları ile birlikte erken çocukluk döneminde teknolojinin etkilerini inceleyen araştırmalar artış göstermiştir. Bu araştırmanın amacı, ebeveynlerin öz yeterlik düzeyleri ile okul öncesi dönem çocuklarının dijital oyun bağımlılık eğilimleri arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkide çocuklardaki anksiyete ve içe dönüklüğün aracı etkisini incelemektir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı bu araştırmanın örneklemini Aydın il merkezindeki dört anaokulunda eğitim alan 4-6 yaş grubu 309 (174 kız ve 135 erkek) okul öncesi dönem çocuğu ve ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırma verileri Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği, Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz-Yeterlik Ölçeği, Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği - Anksiyete-İçe Dönüklük Alt Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, Pearson momentler çarpımı korelasyonu ve yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır. Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi bulguları ebeveyn öz yeterliğinin okul öncesi dönem çocuklarının dijital oyun bağımlılık eğilimleri ve anksiyete ve içe dönüklük düzeyleri ile negatif yönde anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca okul öncesi dönem çocuklarının anksiyete ve içe dönüklük düzeyleri ile dijital oyun bağımlılık eğilimleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Yapısal eşitlik modeli analizi bulgularına göre, ebeveyn öz yeterliği okul öncesi dönem çocuklarının anksiyete ve içe dönüklük düzeyleri ile doğrudan negatif yönde ilişkilidir. Ayrıca, ebeveyn öz yeterliği okul öncesi dönem çocuklarında dijital oyun bağımlılık eğilimiyle hem doğrudan hem de dolaylı olarak negatif yönde ilişkilidir. Ebeveyn öz yeterliği ile okul öncesi dönem çocuklarının dijital oyun bağımlılık eğilimleri arasındaki ilişkide çocukların anksiyete ve içe dönüklük düzeyleri aracı role sahiptir. Araştırma bulguları okul öncesi dönemde dijital oyun bağımlılığının önlenmesi için ebeveyn öz yeterliğini artırmaya ve çocukların anksiyete ve içe dönüklük düzeylerini düşürmeye yönelik çalışmaların yapılmasının yararlı olabileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn öz yeterliği, dijital oyun bağımlılığı, anksiyete, içe dönüklük, okul öncesi dönem.

Abstract

Nowadays, studies examining the effects of technology in early childhood have increased as children start using digital devices from an early age. The aim of this research is to examine the relationship between parents' self-efficacy levels and preschool children's digital game addiction tendencies and the mediating effect of children's anxiety and introversion in this relationship. The sample of this study, in which the relational screening model was used, consisted of 309 preschool children (174 girls and 135 boys) aged 4-6 years and their parents attending four kindergartens in Aydın city center. Research data were collected with the Digital Game Addiction Tendency Scale, Berkeley Parenting Self-Efficacy Scale-Revised, the Social Competence and Behavior Evaluation-30 Scale - Anxiety-Withdrawal Subscale, and the Personal Information Form. Descriptive statistics, Pearson product-moment correlation, and structural equation modeling were used to analyze the data. Pearson product-moment correlation analysis findings showed that parental self-efficacy was significantly and negatively related to preschool children's digital game addiction tendencies and their anxiety and introversion levels. Additionally, it was determined that there was a positive and significant relationship between the anxiety and introversion levels of preschool children and their digital game addiction tendencies. According to the findings of the structural equation model analysis, parenting self-efficacy is directly negatively related to anxiety and introversion levels in preschool children. In addition, parenting self-efficacy is both directly and indirectly negatively related to digital game addiction tendency in preschool children. Preschool children's anxiety and introversion levels have a mediating role in the relationship between parenting self-efficacy and preschool children's digital game addiction tendencies. Research findings show that it may be useful to conduct studies to increase parental self-efficacy and reduce children's anxiety and introversion levels in order to prevent digital game addiction in the preschool period.

Keywords: Parenting self-efficacy, digital game addiction, anxiety, introversion, preschool period.

Giriş

Dijital oyun bağımlılığı günümüzde erken çocukluk döneminden itibaren görülmektedir. Çocukların küçük yaşlarda dijital cihazları kullanmaya başlamaları ve internet erişiminin yaygınlaşması gibi faktörler dijital oyun bağımlılığında önemli bir rol oynamaktadır (Hooft Graafland, 2018). Bulut (2018) okul öncesi dönem çocuklarının telefon, tablet, bilgisayar gibi farklı dijital cihazları kullandıklarını, kullanım süresinin öğrenciden öğrenciye değişmekle birlikte günlük yarım saat ile dört saat arasında değiştiğini ve çocukların dijital cihazları en çok çizgi film izlemek ve dijital oyunlar oynamak amacıyla kullandıklarını belirtmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2021 yılında yayınladığı "İstatistiklerle Çocuk" raporunda ise 2013-2021 yılları arasında 6-10 yaş grubu çocuklarda internetin kullanım sıklığının %36.9'dan %78.1'e çıktığı ve cep telefonlarının en çok çevrim içi veya çevrim dışı oyun oynamak amacıyla kullanıldığı ifade edilmektedir. Alanyazında oyun bağımlılığı, video oyun bağımlılığı veya internette oyun oynama bozukluğu gibi farklı kavramlarla ele alınan dijital oyun bağımlılığı kavramı bireyin dijital oyunları günlük yaşamında sosyal ve duygusal birtakım sorunlara yol açacak veya sorumluluklarını yerine getirmesini engelleyecek kadar aşırı ve kontrolsüz bir şekilde kullanımını ifade etmektedir (Lemmens vd., 2009). Dünya Sağlık Örgütü ve Amerikan Psikiyatri Birliği dijital cihazlar üzerinden oyun oynama bozukluğunu bir ruh sağlığı sorunu olarak ele almaktadır. Amerikan Psikiyatri Birliği'nin 2013 yılında yayınladığı Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabında (DSM-5) "İnternette oyun oynama bozukluğu" tanısı "Daha fazla araştırma yapılması gereken konular" başlığı altında yer almıştır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2019 yılında derlenen Hastalıkların Uluslararası Sınıflamasının 11. revizyonunda (ICD-11) ise "Oyun oynama bozukluğu" tanısı "Bağımlılık yapıcı davranışların neden olduğu bozukluk" başlığı altında yer almaktadır (WHO, 2019).

Okul öncesi dönemde dijital oyun bağımlılığı üzerine yapılan bazı çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda çocukların davranışları üzerinde en etkili faktörlerden birinin ebeveynler olduğu görülmektedir. Kay (2022) tarafından yapılan araştırmada, anne

baba ile çocuk ilişkisinin erken çocukluk döneminde dijital oyun bağımlılığını negatif yönde anlamlı düzeyde etkilediği belirlenmiştir. Emiroğlu İlvan ve Ceylan (2023) tarafından yapılan bir çalışma kapsamında okul öncesi dönem çocuklarında olumsuz anne-çocuk ilişkisinin ve annelerin dijital cihaz kullanımının çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimini yordadığı tespit edilmiştir. Şenol, Şenol ve Can Yaşar'ın (2023) çalışmasında ise okul öncesi dönem çocuklarında dijital oyun bağımlılık eğiliminin ebeveynlerin stratejileriyle ilişkili olduğu; aktif ebeveyn rehberliği stratejisinin çocuklarda dijital oyun bağımlılık eğilimini önlediği belirlenmiştir. Li, Luo ve He (2022) tarafından yapılan çalışma da ebeveynlerdeki ekran bağımlılığının okul öncesi dönem çocuklarındaki ekran bağımlılığını doğrudan etkilediğini göstermiştir. Karacaoğlu (2019) tarafından yapılan araştırmada ise aile ilişkileri ile çocuklarda görülen bilgisayar oyun bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Çocuklarda bilgisayar oyun bağımlılığının engelleyici aile ilişkileri ile orta düzeyde pozitif yönde ilişkili olduğu, destekleyici aile ilişkileri ile de orta düzeyde negatif yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Belirtilen araştırma bulguları ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları sağlıklı ilişkilerin ve dijital cihazları kullanma konusunda iyi bir rol model olmalarının dijital oyun bağımlılığını azaltıcı veya önleyici nitelikte olabileceğine işaret etmektedir.

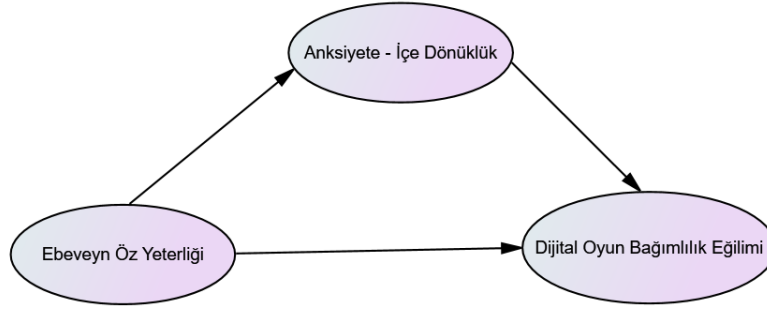
Ebeveynlerin benimsedikleri çocuk yetiştirme stilleri ve ebeveynlik konusunda ne derece yeterli olduklarına ilişkin inançları çocukları ile ilişkilerini etkilemektedir (Aksoy, Kılıç ve Gözün Kahraman, 2009). Ebeveynin çocuğunu veya çocuklarını başarılı bir şekilde yetiştirme becerilerine ilişkin inancı veya güveni ise ebeveynlik öz yeterliği olarak tanımlanmaktadır (Jones ve Prinz, 2005). Ebeveyn öz yeterliği kavramı, Teti ve Gelfand'ın (1991) Bandura'nın (1997) sosyal öğrenme kuramındaki öz yeterlik kavramını ebeveynlik bağlamında ele alması ile ortaya çıkmıştır. Teti ve Gelfand'a (1991) göre ebeveyn öz yeterliği, bireyin ebeveynlik rolünde ne kadar başarılı veya becerikli olduğuna ilişkin inancıdır. Araştırmalar ebeveyn öz yeterliğinin ebeveynlerin benimsedikleri ebeveynlik stilleri ve davranışları ile ilişkisini göstermektedir (Albanese, Russo ve Geller, 2019; Jones ve Prinz, 2005). Ebeveyn öz yeterliliği, ebeveynler ve çocukları için sağlıklı işlevselliği teşvik etmede kilit bir faktör olarak ele alınmaktadır (Albanese, Russo ve Geller, 2019). Hamovitch, Acri ve Bornheimer (2019) tarafından yapılan çalışmada ebeveyn öz yeterliliğinin olumlu ebeveynliği benimseme ile pozitif yönde, tutarsız disiplini benimseme ile negatif yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Albanese, Russo ve Geller'in (2019) ebeveynlik öz yeterliği ve çocukların iyi oluşu üzerine yaptıkları sistematik derleme çalışması kapsamında ebeveyn öz yeterliliğinin ebeveyn-çocuk ilişkisini, ebeveynin ruh sağlığını ve çocuğun gelişimini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca ele alınan araştırmalarda ebeveyn öz yeterliği yüksek olan ebeveynlerin daha pozitif ebeveynlik yaklaşımlarını benimsediği ve çocukları ile ilişkilerinin daha olumlu olduğu dikkat çekmektedir (Albanese, Russo ve Geller, 2019). Ülkemizde yapılan çalışmalarda da ebeveynlik öz yeterliği yüksek olan anne babaların çocukları ile daha sağlıklı iletişim kurdukları görülmektedir (Çekiç & Karageyik, 2021). Durmuşoğlu Saltalı (2020) tarafından okul öncesi dönem çocukların babaları ile gerçekleştirilen bir çalışmada babaların ebeveynlik öz yeterliğinin baba-çocuk ilişkisinin pozitif yönde anlamlı bir yordayıcısı olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte ebeveyn öz yeterliğinin okul öncesi dönem çocuklarındaki problemleri davranışlar ile negatif yönde ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Weaver vd., 2008). Dolayısıyla ebeveyn öz yeterliğinin çocuklarda dijital oyun bağımlılığı ile negatif yönde ilişkili olabileceği sonucuna ulaşılmaktadır. Nitekim, okul öncesi dönem öğrencileri üzerine yapılan bir araştırma kapsamında, ebeveyn öz yeterliğinin okul öncesi dönem çocuklarında dijital oyun bağımlılığını negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir (Bağatarhan, 2023).

Dijital oyun bağımlılığında önemli olan faktörlerden biri de anksiyete ve içe dönüklüktür. İçe dönüklük klinik olarak tanılanmış davranışsal, sosyal veya duygusal bir bozukluk olmasa da çocukların sıklıkla akranlarının bulunduğu sosyal aktivitelerden kaçınmaları ve çevresel etkileşimlerinin azalması şeklinde görülen bir durumdur (Rubin, Coplan ve Bowker, 2009). Anksiyete ise DSM-5'e göre gelecekteki bir tehdidin beklentisi olarak tanımlanmaktadır; gerçek veya algılanan yakın tehdide verilen duygusal tepki olan korkudan ayrılmaktadır (APA, 2013). Gerginlik duyguları, endişeli düşünceler ve artan kan basıncı gibi fiziksel değişikliklerle karakterize edilen bir duygudur (American Psychological Association, 2023). Araştırmalar anksiyete ile çevrimiçi oyun bağımlılığı arasında bir ilişki olduğunu veya anksiyetenin çevrimiçi oyun oynamayı artırdığını göstermektedir (Budak, 2020; Kim vd., 2016; Mehroof ve Griffiths, 2010; Taş, 2019; Wang vd., 2017). Budak (2020) tarafından okul öncesi dönem çocuklarıyla gerçekleştirilen bir araştırma kapsamında okul öncesi dönem çocuklarında dijital oyun bağımlılık eğilimi ile anksiyete ve içe dönüklüğün pozitif yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Cheng ve Cao (2023) tarafından yapılan araştırma da okul öncesi dönemde içe dönüklük ile dijital cihazlara bağımlı olma arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ancak yine de okul öncesi dönemde dijital oyun bağımlılığı veya genel olarak dijital bağımlılıklarla anksiyete ve içe dönüklük arasındaki ilişkiyi ele alan az sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Bu konuda daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır

Araştırmalar çocukların anksiyete ve içe dönüklük düzeyleri ile anne babalarının ebeveynliklerine ilişkin öz yeterlik algıları arasında da anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir (Aminayi vd., 2015; Buluş ve Öztürk Samur, 2017; Hill ve Bush, 2001). Hill ve Bush (2001) tarafından yapılan çalışmada annelerin ebeveynlik öz yeterliklerinin düşük olması ile okul öncesi dönemdeki çocuklarının anksiyete düzeylerinin yüksek olması arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buluş ve Öztürk Samur (2017) tarafından yapılan çalışmada ise 5-6 yaş çocuklarının anksiyete-içedönüklük düzeyleri ile ebeveynlerinin öz yeterlik düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Tatsiopoulou ve diğerlerinin (2022) çalışmasında da ebeveyn öz yeterliği ile okul öncesi dönem çocuklarının anksiyete düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Bandura'nın (1997) sosyal öğrenme kuramı göz önüne alındığında, ebeveyn öz yeterliği yüksek olan bir ebeveynin ebeveynlik görevlerini yerine getirme konusunda kendine güvenmesi, pozitif bir ebeveynlik stili benimsemesi, çocuğunun ihtiyaçlarını uygun bir şekilde karşılaması, karşılaştığı sorunlara çözüm üretebilmesi ve dolayısıyla çocuklarında daha az problemlerle davranış olması beklenmektedir. Araştırmalar da ebeveyn öz yeterliği ile bu araştırma çerçevesinde problemlerle davranışlar olarak ele alınan dijital oyun bağımlılığı (Bağatarhan, 2023) ve anksiyete-içedönüklük (Buluş ve Öztürk Samur, 2017; Hill ve Bush, 2001; Tatsiopoulou vd., 2022) arasında negatif ilişki olduğunu göstermektedir. Ayrıca okul öncesi dönem çocuklarında anksiyete-içe dönüklük ile dijital oyun bağımlılık eğilimi arasında pozitif yönde ilişki olduğunu görülmektedir (Budak, 2020). Ancak alanyazında ebeveyn öz yeterliği ile okul öncesi dönem çocuklarında dijital oyun bağımlılığı arasındaki ilişkide anksiyete ve içe dönüklüğün aracı rolünü ele alan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu konuda bir araştırmanın yapılmasının hem araştırma çerçevesinde ele alınan değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koyarak daha önceki araştırmalarda elde edilen sonuçların farklı bir örneklem üzerinde test edilmesi açısından hem de anksiyete-içedönüklüğün bu ilişkideki aracılık etkisinin incelenmesi açısından alanyazına katkı sağlayacağına inanılmaktadır. Ayrıca araştırma bulgularının gelişimin kritik bir sürecini oluşturan okul öncesi dönemde dijital oyun bağımlılığının önlenmesinde ebeveynlerin rolünün belirlenmesi ve bu konuda önleyici nitelikte çalışmalar yapılmasına bilimsel bir zemin sağlaması açısından alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı

Şekil 1. Araştırma Modeli

Bu araştırmanın amacı, ebeveynlerin öz yeterlik düzeyleri ile okul öncesi dönem çocuklarının dijital oyun bağımlılık eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve bu ilişkide çocuklardaki anksiyete ve içe dönüklüğün aracı etkisini belirlemektir. Araştırmada test edilecek yapısal model Şekil 1’de verilmiştir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen aşağıdaki hipotezler test edilmiştir.

1. Ebeveyn öz yeterliği okul öncesi dönem çocuklarında anksiyete ve içe dönüklüğü negatif yönde anlamlı düzeyde yordamaktadır.
2. Okul öncesi dönem çocuklarında anksiyete ve içe dönüklük dijital oyun bağımlılık eğilimini pozitif yönde anlamlı düzeyde yordamaktadır.
3. Okul öncesi dönem çocuklarında anksiyete ve içe dönüklük, ebeveyn öz yeterliği ile okul öncesi dönem çocuklarında dijital oyun bağımlılığı arasındaki ilişkiye aracılık etmektedir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada ebeveyn öz yeterliği ile çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkide çocuklardaki anksiyete ve içe dönüklüğün aracı rolünü test etmek için ilişki tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelinde iki veya daha fazla değişkenin birlikte değişiminin varlığı ve düzeyini incelemek amaçlanmaktadır (Karasar, 2011).

Araştırma Grubu

Bu araştırmanın evrenini Aydın il merkezinde bulunan anaokullarında okul öncesi eğitime devam eden 4-6 yaşları arasındaki çocuklar oluşturmaktadır. Örneklemin belirlenmesi aşamasında, örneklemin evreni temsil etmesini sağlamak amacıyla seçkisiz örnekleme yöntemlerinden basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminde, evrendeki tüm birimler örnekleme seçilmek için eşit ve bağımsız bir şansa sahiptir (Büyüköztürk vd., 2012). Araştırma grubunu 2023-2024 eğitim öğretim yılının başında Aydın il merkezinde basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen dört devlet anaokuluna devam eden ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 4-6 yaşları arasındaki 309 çocuk (174 kız ve 135 erkek) ve bu çocukların ebeveynleri oluşturmuştur. Örnekleme oluşturulan okullardaki velilere okullar aracılığıyla duyuru yapılmış, veri toplama araçları velilere gönderilmiştir. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan ebeveynlerden gelen formlar öğretmenler tarafından toplanmıştır. Örnekleme oluşturmak için başlangıçta 356 öğrenciye ilişkin veri toplanmıştır; fakat 41 öğrenciye ilişkin veri formları yarım bırakıldığı için ve 6

öğrenciye ait veri ise uç değer olduğu için veri setinden çıkartılmıştır. Sonuç olarak, araştırma grubunu oluşturan 4-6 yaş aralığındaki 309 çocuğun yaş ortalaması 5.45 (SS=0.62)'tir. Araştırma grubunun sosyo-demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma grubunun sosyo-demografik özellikleri

	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kız	174	56.3
	Erkek	135	43.7
Yaş Grubu	4 Yaş	22	7.1
	5 Yaş	126	40.8
	6 Yaş	161	52.1
Anne Eğitim Düzeyi	Okuryazar	1	0.3
	İlkokul	14	4.5
	Ortaokul	33	10.7
	Lise	94	30.4
	Ön Lisans	40	12.9
	Lisans	108	35.0
	Lisansüstü	19	6.1
Baba Eğitim Düzeyi	Okuryazar	1	0.3
	İlkokul	19	6.1
	Ortaokul	29	9.4
	Lise	84	27.2
	Ön Lisans	40	12.9
	Lisans	113	36.6
	Lisansüstü	23	7.4
Aile Yapısı	Öz anne ve babanın olduğu aile	297	96.1
	Parçalanmış aile	12	3.9

Tablo 1'de belirtildiği gibi araştırma grubunu oluşturan 309 çocuktan 135'i erkek, 174'ü ise kızdır. Araştırma grubunun 22'si 4 yaş, 126'sı 5 yaş, 161'i ise 6 yaş grubu okul öncesi öğrencisidir. Annelerin 1'i okuryazar iken 14'ü ilkokul, 33'ü ortaokul, 94'ü lise, 40'ı ön lisans, 108'i lisans ve 19'u lisansüstü mezunudur. Babaların 1'i okuryazar iken 19'u ilkokul, 29'u ortaokul, 84'ü lise, 40'ı ön lisans, 113'ü lisans ve 23'ü lisansüstü mezunudur. Aile yapısı değişkenine göre; 297 çocuk öz anne-babanın olduğu bir aile yapısına, 12 çocuk ise parçalanmış bir aile yapısına sahiptir.

Veri Toplama Araçları

Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği

Budak ve Işıkoğlu (2022) tarafından geliştirilen Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği 20 maddeden oluşmaktadır. 4-6 yaş çocuklarında dijital oyun bağımlılık eğiliminin ebeveyn görüşlerine göre değerlendirilmesine yöneliktir. 5'li likert tipi (1-Hiçbir Zaman, 5-Her zaman) bir yapıda olan ölçekten en az 20, en fazla 100 puan alınmaktadır. Puanların yükselmesi ise dijital oyun bağımlılık eğiliminin arttığına işaret etmektedir. Ölçekten alınan toplam puanın 20-35 arasında olması en düşük düzeyde bağımlılık eğilimini, 36-51 arasında olması düşük düzeyde bağımlılık eğilimini, 52-67 arasında olması orta düzeyde

bağımlılık eğilimini, 68-83 arasında olması yüksek düzeyde bağımlılık eğilimini, 84-100 arasında olması ise çok yüksek düzeyde bağımlılık eğilimini göstermektedir.

Ölçeğin yapı geçerliği için yapılan açımlayıcı faktör analizi ile 4 faktörlü bir yapıda olduğu belirlenmiş ve bu yapı doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Elde edilen uyum indeksleri şu şekildedir: $\chi^2/df=3.40$, AGFI=0.85, CFI=0.92, SRMR=0.52 RMSEA=0.064. Ölçeğin güvenilirliği Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları ve Kompozit güvenilirlik katsayıları hesaplanarak incelenmiştir. Ölçeğin Hayattan Kopma ($\alpha=0.88$; CR=0.85), Çatışma ($\alpha=0.90$; CR=0.86), Sürekli Oynama ($\alpha=0.82$; CR=0.81), Hayata Yansıtma ($\alpha=0.70$; CR=0.78) faktörleri ve ölçeğin toplam puanı ($\alpha=0.93$; CR=0.95) için hesaplanan katsayılar ölçeğin iyi düzeyde güvenilirlik gösterdiğini ortaya koymuştur.

Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği - Anksiyete - İç Dönüklük Alt Ölçeği

LaFreniere ve Dumas (1996) tarafından geliştirilen ölçek Çorapçı, Aksan, Arslan Yalçın ve Yağmurlu (2010) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. 30 maddeden oluşan ölçek 6'lı Likert tipi bir yapıdadır. Ölçeğin her biri 10 maddeden oluşan "Sosyal Yetkinlik", "Kızgınlık-Saldırganlık" ve "Anksiyete-İçe Dönüklük" şeklinde üç alt ölçeği bulunmaktadır. Bu araştırma kapsamında Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği'nin "Anksiyete-İçe Dönüklük" alt ölçeği kullanılmıştır. Anksiyete-İçe Dönüklük alt ölçeği çocukların üzgün, depresif duygu durumlarını ve çekingen davranışlarını içeren içselleştirme problemlerini değerlendirmektedir.

Ölçeğin güvenilirlik çalışması kapsamında Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı "Sosyal Yetkinlik" alt ölçeği için 0.88, "Öfke-Agresyon" alt ölçeği için 0.87 ve "Anksiyete-İçe Dönüklük" alt ölçeği için 0.84 olarak hesaplanmıştır (Çorapçı vd., 2010).

Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz-Yeterlik Ölçeği

Ölçek Suzuki, Holloway ve Yamamoto (2016) tarafından Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği'ne bazı maddelerin eklenmesi ve çıkarılması sonucu geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması Güler Yıldız, Şahin, Haktanır ve Holloway (2021) tarafından yapılmıştır. 18 maddeden oluşan ölçek 6'lı Likert tipi bir yapıya sahiptir. Ölçekten alınan puanların yükselmesi ebeveyn öz yeterliğinin arttığını göstermektedir. Ölçek "Ebeveynliğe Özgü Stratejiler" ve "Çocuğa Kazandırılabilirler" şeklinde iki alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe versiyonunda iki faktörlü yapısının geçerliğini test etmek için yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum indeksleri iyi düzeydedir: $\chi^2/df=3.55$, GFI=0.85, CFI=0.96, NFI=0.95, SRMR=0.059 RMSEA=0.077. Ölçeğin güvenilirlik çalışması kapsamında Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı "Ebeveynliğe Özgü Stratejiler" alt ölçeği için 0.83, "Çocuğa Kazandırılabilirler" alt ölçeği için 0.87 ve ölçeğin toplam puanı için ise 0.91 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin toplam puanı için test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise 0.67 bulunmuştur.

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu, araştırmaya katılan çocukların cinsiyet, yaş, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve aile yapısı ile ilgili bilgileri elde etmek amacıyla kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada verilerin analizinden önce çalışmada kullanılan üç ölçekten edilen toplam puanlar için Mahalanobis uzaklığı hesaplanarak çoklu normal dağılım incelenmiştir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2016). Uç dağılım sergileyen veriler veri setinden çıkartıldıktan sonra üç ölçekten elde edilen toplam puanlar için puan ortalamaları, standart

sapma değerleri, basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) katsayıları hesaplanarak dağılımın normal olduğu belirlenmiştir.

Ebeveyn öz yeterliği, okul öncesi dönem çocuklarında dijital oyun bağımlılık eğilimi ve anksiyete - içe dönüklük değişkenleri arasındaki ilişkileri incelemek için Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Ebeveyn öz yeterliğinin okul öncesi dönem çocuklarının dijital oyun bağımlılık eğilimi ile doğrudan ilişkisine ve çocuklardaki anksiyete ve içe dönüklük üzerinden dolaylı ilişkisine yapısal eşitlik modellemesi ile bakılmıştır. Yapısal eşitlik modelinden önce modelde kullanılan ölçme araçlarının yapı geçerlikleri doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Modelin uyum indekslerinin değerlendirilmesinde χ^2/df oranının 5'ten küçük, CFI değerinin 0.90'ın üzerinde (Hu & Bentler, 1999), GFI değerinin 0.85'in üzerinde (Byrne, 1998), RMSEA ve SRMR değerlerinin ise 0.10'dan küçük (Browne & Cudeck, 1993) olması kabul edilebilir uyum kriterleri olarak dikkate alınmıştır. Ayrıca yapısal eşitlik modelinde, çocuklardaki anksiyete ve içe dönüklüğün aracılık etkisi Bootstrap yöntemi ile test edilmiştir. Araştırmada tanımlayıcı istatistikler ve korelasyonlar IBM SPSS 23 programı kullanılarak, diğer analizler ise IBM AMOS 24 kullanılarak yapılmıştır.

Araştırma Etiği

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 31.08.2023 tarih ve 55 nolu kararı ile araştırmanın etik kurul uygunluk onayı alınmıştır.

Bulgular

Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları

Ebeveyn öz yeterliği, okul öncesi dönem çocuklarında dijital oyun bağımlılık eğilimi ve anksiyete - içe dönüklük değişkenleri arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla hesaplanan Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayıları Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Ebeveyn öz yeterliği, okul öncesi dönem çocuklarında dijital oyun bağımlılık eğilimi ve anksiyete - içe dönüklük değişkenleri arasındaki korelasyon katsayıları

	1	2	3
1. Ebeveyn Öz Yeterliği	1		
2. Çocuklarda Anksiyete-İçe Dönüklük	-0.18**	1	
3. Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi	-0.29**	0.24**	1

** $p < .01$

Pearson korelasyon analizi sonucunda, ebeveyn öz yeterliğinin okul öncesi dönem çocuklarında anksiyete - içe dönüklük ($r=-0.18$, $p<.01$) ve dijital oyun bağımlılık eğilimi ($r=-0.29$, $p<.01$) ile negatif yönde anlamlı düzeyde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, okul öncesi dönem çocuklarında anksiyete - içe dönüklük ile dijital oyun bağımlılık eğilimi arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=0.24$, $p<.01$).

Ölçüm Modeli

Yapısal Eşitlik Modeli test edilmeden önce araştırma kapsamında kullanılan Dijital Bağımlılık Eğilimi Ölçeği, Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz-Yeterlik Ölçeği ve Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği Anksiyete - İçe Dönüklük Alt Ölçeği nin yapı geçerlikleri doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Doğrulayıcı faktör analizi bulguları

Ölçme Aracı	χ^2/df	p	CFI	GFI	RMSEA	SRMR
Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği	2.59	0.000	0.94	0.88	0.07	0.05
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz-Yeterlik Ölçeği	2.61	0.000	0.92	0.90	0.07	0.05
Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği Anksiyete - İçe Dönüklük Alt Ölçeği	2.83	0.000	0.91	0.95	0.07	0.05

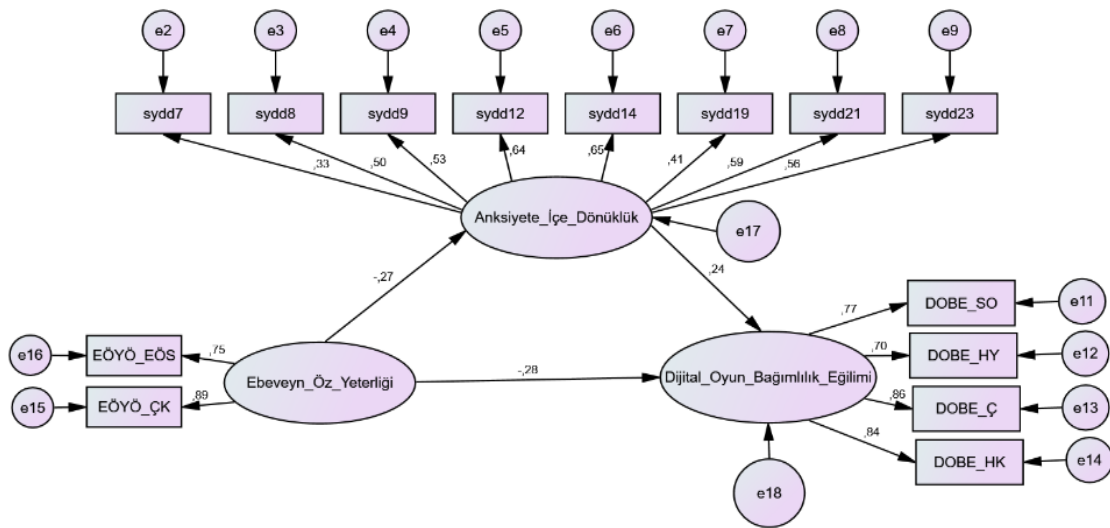
Tablo 3'e göre Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği'nin dört faktörlü yapısının doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmesi sonucunda elde edilen uyum indeksleri kabul edilebilir düzeydedir: $\chi^2/df=2.59$, $p=0.000$, $CFI=0.94$, $GFI=0.88$, $RMSEA=0.07$, $SRMR=0.05$. Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz-Yeterlik Ölçeği'nin iki faktörlü yapısının doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmesi sonucunda elde edilen uyum indekslerinin de iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir: $\chi^2/df=2.61$, $p=0.000$, $CFI=0.92$, $GFI=0.90$, $RMSEA=0.07$, $SRMR=0.05$.

Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği Anksiyete - İçe Dönüklük Alt Ölçeğinin yapı geçerliği de doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Ölçeğin orijinal madde numaralarına göre 1. ve 26. maddelerinin faktör yüklerinin sırasıyla 0.15 ve 0.24 olduğu belirlenmiştir. Bu maddelerin faktör yükleri 0.30'un altında olduğu için iki madde de analizden çıkartılmıştır (Büyüköztürk, 2007). Alt ölçeğin bu haliyle yapı geçerliği test edilmiş uyum indekslerinin iyi olduğu belirlenmiştir: $\chi^2/df=2.83$, $p=0.000$, $CFI=0.91$, $GFI=0.95$, $RMSEA=0.07$, $SRMR=0.05$. Yapısal eşitlik modelinde de bu haliyle kullanılmıştır.

Tablo 3'te ele alınan üç ölçme aracının her biri için yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum indeksleri genel olarak değerlendirildiğinde; χ^2/df oranı 5'ten küçük, CFI değeri 0.90'ın üzerinde (Hu & Bentler, 1999), GFI değeri 0.85'in üzerinde (Byrne, 1998), RMSEA ve SRMR değerleri ise 0.10'dan küçük (Browne & Cudeck, 1993) olduğu için iyi düzeyde uyum indeksleri sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yapısal Eşitlik Modeli

Maksimum olabilirlik tahmini kullanılarak tam bir yapısal model test edilmiştir. Bu analizlerden elde edilen sonuçlar Şekil 2'de sunulmuştur.

EÖYÖ: Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği, EÖYÖ_EÖS: Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Ebeveynliğe Özgü Stratejiler Alt Boyutu, EÖYÖ_ÇK: Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Çocuğa

Kazandırılabilirler Alt Boyutu, DOBE: Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği, DOBE_SO: Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Sürekli Oynama Alt Boyutu, DOBE_HY: Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Hayata Yansıtma Alt Boyutu, DOBE_Ç: Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Çatışma Alt Boyutu, DOBE_HK: Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Hayattan Kopma Alt Boyutu

Şekil 2. Ebeveyn öz yeterliği ile okul öncesi dönem çocuklarında dijital oyun bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkide çocuklardaki anksiyete ve içe dönüklüğün aracı rolü

Şekil 2’de gösterilen modele ilişkin elde edilen uyum indeksleri şu şekildedir: $\chi^2=152.90$, $df=74$, $\chi^2/df=2.07$, $p=0.000$, $CFI=0.94$, $GFI=0.93$, $RMSEA=0.06$, $90\% RMSEA CI [0.046, 0.072]$, $RMSEA Pclose=0.131$. Model uyum indeksleri incelendiğinde χ^2/df oranının 5’den küçük, CFI değerinin 0.90’ın üzerinde (Hu & Bentler, 1999), GFI değerinin 0.85’in üzerinde (Byrne, 1998), RMSEA ve SRMR değerlerinin ise 0.10’dan küçük (Browne & Cudeck, 1993) olduğu görülmüştür. Bu nedenle model iyi düzeyde uyum indeksleri sağlamıştır

Analiz sonucunda araştırma değişkenleri arasındaki doğrudan, dolaylı ve toplam etkilere ve anlamlılık düzeylerine ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Doğrudan, dolaylı ve toplam etkiler

Model yolları	β	95% CI		p
		Alt	Üst	
Doğrudan Etki				
Ebeveyn Öz Yeterliği → Anksiyete-İçe Dönüklük	-0.27	-0.41	-0.14	0.01
Ebeveyn Öz Yeterliği → Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi	-0.28	-0.40	-0.13	0.02
Anksiyete-İçe Dönüklük → Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi	0.24	0.08	0.44	0.01
Dolaylı etki				
Ebeveyn Öz Yeterliği → Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi	-0.07	-0.13	-0.02	0.01
Toplam etki				
Ebeveyn Öz Yeterliği → Anksiyete-İçe Dönüklük	-0.27	-0.41	-0.14	0.01
Ebeveyn Öz Yeterliği → Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi	-0.34	-0.44	-0.22	0.01
Anksiyete-İçe Dönüklük → Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi	0.24	0.08	0.44	0.01

Tablo 4’e göre ebeveyn öz yeterliğinin okul öncesi dönem çocuklarında anksiyete ve içe dönüklüğü negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir ($\beta=-0.27$, $p<.05$). Bu bulguya göre araştırmanın 1. hipotezi doğrulanmıştır.

Bulgular okul öncesi dönem çocuklarında anksiyete ve içe dönüklüğün dijital oyun bağımlılık eğilimini pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığını göstermiştir ($\beta=0.24$, $p<.05$). Bu bulguya göre araştırmanın 2. hipotezi doğrulanmıştır.

Ayrıca ebeveyn öz yeterliğinin okul öncesi dönem çocuklarında dijital oyun bağımlılık eğilimini negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir ($\beta=-0.28$, $p<.05$). Ancak ebeveyn öz yeterliği ile okul öncesi dönem çocuklarında dijital oyun bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkide çocuklardaki anksiyete ve içe dönüklüğün aracılık rolü bootstrap yöntemi ile test edilmiştir.

Aracılık Testine İlişkin Bulgular

Araştırmanın 3. hipotezini test etmek amacıyla, ebeveyn öz yeterliği ile okul öncesi dönem çocuklarında dijital oyun bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkiye anksiyete ve içe dönüklüğün aracılık edip etmediği bootstrap yöntemi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları ebeveyn öz yeterliği ile okul öncesi dönem çocuklarında dijital oyun bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkiye anksiyete ve içe dönüklüğün aracılık ettiğini göstermiştir ($\beta=-0,07$, %95 BcCI [-0,134, -0,023], $p = 0,008$). Bu bulguya göre araştırmanın 3. hipotezi doğrulanmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmanın amacı, ebeveynlerin öz yeterlik düzeyleri ile okul öncesi dönem çocuklarının dijital oyun bağımlılık eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve bu ilişkide çocuklardaki anksiyete ve içe dönüklüğün aracı etkisini belirlemektir. Araştırmanın hipotezlerine ilişkin elde edilen bulgular ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Araştırmanın ilk hipotezi ebeveyn öz yeterliğinin okul öncesi dönem çocuklarında anksiyete ve içe dönüklüğü negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığını ileri sürmektedir. Araştırma bulgularına göre, ebeveyn öz yeterliği 4-6 yaş grubundaki okul öncesi dönem çocuklarında anksiyete ve içe dönüklüğü negatif yönde yordamaktadır. Bu bulguya göre araştırmanın ilk hipotezi desteklenmiştir. Araştırmanın bu bulgusu daha önce yapılan araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir (Kay, 2022; Karacaoğlu, 2019). Alanyazında okul öncesi dönemde ebeveyn öz yeterliği ile anksiyete ve içe dönüklük ilişkisini ortaya koyan sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Ancak bu ilişkinin varlığına dair daha fazla kanıt sunulması gerekmektedir. Araştırma bulgusunun önceki çalışmaların bulgularıyla tutarlı olması bu ilişkinin varlığını güçlendirmektedir. Bu bulguya göre anne babaların ebeveynlik öz yeterlikleri arttıkça çocuklarında anksiyete ve içe dönük davranışlar azalmaktadır. Bu bulgu ebeveynlerin çocuklar üzerindeki etkisini göstermekle birlikte ebeveynliği geliştirmeye yönelik çalışmaların çocukların psikolojik iyiliklerine de katkı sağlanabileceğine işaret etmektedir.

Araştırmanın ikinci hipotezi okul öncesi dönem çocuklarında anksiyete ve içe dönüklüğün dijital oyun bağımlılık eğilimini pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığını ileri sürmektedir. Bulgulara göre, 4-6 yaş grubundaki okul öncesi dönem çocuklarında anksiyete ve içe dönüklük dijital oyun bağımlılık eğilimini pozitif yönde yordamaktadır. Bu bulguya göre araştırmanın ikinci hipotezi desteklenmiştir. Daha önce yapılan araştırmalarda da anksiyete ve içe dönüklüğün dijital cihazlara olan bağımlılıklarla pozitif yönde ilişkili olduğuna dair bulgular elde edilmiştir (Budak, 2020; Cheng ve Cao, 2023; Ebeling-Witte vd., 2007; McIntyre vd., 2015; Tatsiopoulou vd., 2022; Yan vd., 2014). Dolayısıyla, bu araştırma bulgusu önceki araştırmalarla tutarlıdır. Budak (2020) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönem çocuklarında anksiyete-içe dönüklük ile dijital oyun bağımlılık eğilimi arasında pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Cheng ve Cao (2023) tarafından yapılan çalışmada ise okul öncesi dönem çocuklarında geri çekilme-içedönüklük ile akıllı dijital cihaz bağımlılığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bu bulguya göre okul öncesi dönem çocuklarında anksiyete ve içe dönüklük arttıkça dijital oyun bağımlılık eğilimi de artış göstermektedir. Günümüzde okul öncesi dönemden itibaren önemli bir sorun haline gelmeye başlayan dijital oyun bağımlılığını önlemeye yönelik çalışmalar yapılması oldukça önemlidir. Önleme çalışmalarının temelinde dijital oyun bağımlılığına neden olan faktörlerin belirlenmesi bulunmaktadır. Bu çalışma dijital oyun bağımlılık eğilimi için anksiyete ve içe dönüklüğün birer risk faktörü olduğuna işaret etmektedir. Bu nedenle okul öncesi dönem çocuklarının anksiyete düzeylerini azaltmaya

ve daha sosyal bireyler olmalarını sağlamaya yönelik çalışmaların dijital oyun bağımlılığını önlemede etkili olacağı düşünülmektedir.

Araştırma bulguları ebeveyn öz yeterliği ile okul öncesi dönem çocuklarında dijital oyun bağımlılığı arasında ilişki olduğunu ve bu ilişkiye çocuklardaki anksiyete ve içe dönüklüğün aracılık ettiğini göstermiştir. Böylece araştırmanın üçüncü hipotezi de desteklenmiştir. Alanyazında okul öncesi dönemde ebeveyn öz yeterliği ile dijital oyun bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkiyi ele alarak negatif yönde ilişkili olduğunu gösteren sadece bir çalışmaya rastlanmıştır (Bağatarhan, 2023). Ancak bazı çalışmalar ebeveyn ile çocuk ilişkisinin çocuklarda dijital oyun bağımlılığı ile negatif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir (Karacaoğlu, 2019; Kay, 2022). Bununla birlikte ebeveynlik öz yeterliği yüksek olan anne babaların çocukları ile daha sağlıklı ilişkiler kurabildikleri bilinmektedir (Çekiç ve Karageyik, 2021; Durmuşoğlu Saltalı, 2020). Bu nedenle ebeveynlik öz yeterliği yüksek olan anne babaların çocukları ile daha yakın ilişkiler kurabildikleri ve böylece çocuklarda dijital oyun bağımlılık eğiliminin azaldığı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmada okul öncesi dönem çocuklarında anksiyete ve içe dönüklüğün aracılık rolü olduğu tespit edilmiştir.

Daha önce yapılan araştırmalar bu araştırmanın bulgusuna paralel bir şekilde ebeveyn öz yeterliği ile çocukların anksiyete ve içe dönüklük düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu (Buluş ve Öztürk Samur, 2017; Hill ve Bush, 2001; Tatsiopoulou vd., 2022) göstermektedir. Buluş ve Öztürk Samur'un (2017) çalışmasında 5-6 yaş çocuklarının anksiyete-içedönüklük düzeyleri ile ebeveynlerinin öz yeterlik düzeyleri arasında negatif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Hill ve Bush (2001) ise annelerin ebeveynlik öz yeterliklerinin düşük olması ile okul öncesi dönemdeki çocuklarının anksiyete düzeylerinin yüksek olması arasında ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Tatsiopoulou ve diğerleri (2022) de benzer şekilde ebeveyn öz yeterliği ile okul öncesi dönem çocuklarının anksiyete düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Diğer yandan, daha önce yapılan araştırmalar bu araştırmanın bulgusuna benzer şekilde okul öncesi dönemdeki çocukların anksiyete ve içe dönüklük düzeyleri ile dijital oyun bağımlılık eğilimleri arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir (Budak, 2020; Cheng ve Cao, 2023). Bunlara ek olarak, ebeveyn öz yeterliği ile okul öncesi dönem çocuklarında dijital oyun bağımlılık eğilimi arasında negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Bağatarhan, 2023). Ancak ebeveyn öz yeterliği ile okul öncesi dönem çocuklarında dijital oyun bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkide çocuklardaki anksiyete ve içe dönüklüğün aracılık rolü daha önce ele alınmamıştır. Bu nedenle bu bulgu ile alanyazına önemli bir katkı sağlanmıştır.

Araştırmanın bulguları genel olarak değerlendirildiğinde, ebeveyn öz yeterliği okul öncesi dönem çocuklarının anksiyete ve içe dönüklük düzeyleri ile dijital oyun bağımlılık eğilimleri üzerinde etkilidir. Bu nedenle ebeveynlerin ebeveynliğe özgü stratejiler ve çocuğa kazandırılacaklar konusunda öz yeterliklerinin artırılmasına yönelik eğitim çalışmalarının yapılması yararlı olabilir. Ayrıca ebeveyn eğitimleri, ebeveynlerin dijital cihaz kullanımı konusunda çocuklarına olumlu bir rol model olabilmeleri ve çocuklarının hangi oyunları ne kadar süre ile oynayacaklarına ilişkin uygun bir rehberlikte bulabilmeleri için de önemli bir etkiye sahiptir. Ebeveyn rehberliği ile dijital cihaz kullanan okul öncesi dönem çocuklarının bilinçli olarak eğitim içerikli dijital oyunlar oynadıkları belirlenmiştir (Gözüm ve Kandır, 2021). Bu nedenle okul öncesi dönem çocuklarının dijital cihaz kullanımında ebeveyn rehberliği yapılması gerekmektedir. Ayrıca ebeveynlerin farklı eğitim çalışmaları ile genel olarak çocuk gelişimi ile ilgili bilgi ve becerilerinin artırılması ile okul öncesi dönem çocuklarında anksiyetenin, içe dönüklüğün ve dijital oyun bağımlılık eğiliminin önlenmesi sağlanabilir.

Ebeveyn öz yeterliği ile okul öncesi dönem çocuklarında dijital oyun bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkinin ve bu ilişkide çocuklardaki anksiyete ve içe dönüklüğün aracı rolünün incelendiği bu çalışmada bazı önerilerde bulunulabilir. Bu araştırma Aydın ilinde okul öncesi eğitime devam eden çocuklar ve ebeveynleriyle yapılmıştır. Çalışmanın bulgularının daha genellenebilir olabilmesi için bu çalışma daha büyük örneklemlemlerle tekrarlanabilir. Bu çalışma nicel bir araştırmadır. İleride yapılacak araştırmalarda ebeveynlerle görüşmeler yapılarak toplanan nitel veriler ile ebeveyn öz yeterliğinin çocukların anksiyete, içe dönüklük ve dijital bağımlılık eğilimleri üzerindeki etkileri incelenebilir. Okul öncesi dönem çocuklarında ebeveynlerle ilgili ebeveynlik tutumları veya stilleri gibi farklı faktörlerin çocukların dijital oyun bağımlılığına etkisi incelenebilir. Ayrıca ebeveynlerin okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerileri ve dolayısıyla dijital oyun bağımlılığı üzerindeki etkileri incelenebilir.

Kaynakça

- Aksoy, A. B. , Kılıç, Ş. ve Gözün Kahraman, Ö. (2009). Asya Kültürlerinde Ebeveynlik Stilleri ve Uygulamaları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(2), 14-25.
- Albanese, A. M., Russo, G. R. ve Geller, P. A. (2019). The Role of Parental Self-Efficacy in Parent and Child Well-Being: A Systematic Review of Associated Outcomes. *Child: Care, Health and Development*, 45(3), 333-363.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder* (5th ed.). Arlington: American Psychiatric Publishing.
- American Psychological Association (2023). Anxiety. <https://www.apa.org/topics/anxiety#:~:text=Anxiety%20is%20an%20emotion%20characterized,recurring%20intrusive%20thoughts%20or%20concerns>.
- Aminayi, M., Roshan Chesli, R., Shairi, M. R. ve Moharreri, F. (2015). Comparative Study of Parenting Styles and Parenting Self-Efficacy in Mothers of Children with and without Anxiety Symptoms. *Journal of Fundamentals of Mental Health*, 17(4), 186-191.
- Bağatarhan, T. (2023). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimlerinin Ebeveynlerinin Öz Yeterlik Düzeyleri ile İlişkinin İncelenmesi. *14. Uluslararası Eğitimde Yeni Yönelimler Kongresi*, 31 Ağustos-3 Eylül. Aydın: Eğitimde Mükemmellik Derneği Yayını, 91.
- Bandura, A. (1997). *Self-Efficacy: The Exercise of Control*. New York: W. H. Freeman and Company.
- Browne, M. W. ve Cudeck, R. (1993). Alternative Ways of Assessing Model Fit. In K. A. Bollen & J. S. Long (Eds.), *Testing Structural Equation Models* (pp. 136-162). Sage.
- Byrne, B. M. (1998). *Structural Equation Modeling with LISREL, PRELIS and SIMPLIS: Basic Concepts, Applications, and Programmings*. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Budak, K. S. (2020). *Okul Öncesi Dönem Çocukları İçin Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeğinin ve Dijital Oyun Ebeveyn Rehberlik Stratejileri Ölçeğinin Geliştirilmesi, Problem Davranışlarla İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Budak, K. S. ve Işıkoğlu, N. (2022). Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi ve Ebeveyn Rehberlik Stratejileri Ölçeklerinin Geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 55(3), 673-720.

- Buluş, M. ve Öztürk Samur, A. (2017). 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Duygusal Uyumunu Yordamada Ebeveyn Benlik Saygısı, Temel İhtiyaçları ve Öz Yeterliğin Rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(41), 105-119.
- Bulut, A. (2018). Okul Öncesi Öğrencilerinin Teknoloji Kullanımlarına İlişkin Alışkanlıklarının Gelişim Özellikleri Üzerindeki Etkileri. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 52-69.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak-Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (13. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Çekiç, A. ve Karageyik, K. (2021). Analyzing Parenting Stress in Terms of Parental Self-efficacy and Parent Child Communication. *International Journal of Education, Psychology and Counseling*, 6(40), 14-34.
- Cheng, L. ve Cao, J. (2023). Factors Influencing Smart Device Addiction among Preschool Children: An Extended Protection-Risk Model Perspective. *Frontiers in Psychology*, 14, 1017772.
- Çokluk, Ö., Şekercioglu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları* (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Çorapçı, F., Aksan, N., Arslan-Yalçın, D. ve Yağmurlu, B. (2010). Okul Öncesi Dönemde Duygusal, Davranışsal ve Sosyal Uyum Taraması: Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(2), 63-74.
- Durmuşoğlu Saltalı, N. (2020). The Mediating Role of Parenting Efficacy in the Association between Preschool Father-Child Relationship and Parental Stress. *Participatory Educational Research*, 7(2), 230-240.
- Ebeling-Witte, S., Frank, M. L. ve Lester, D. (2007). Shyness, Internet Use, and Personality. *CyberPsychology & Behavior*, 10(5), 713-716.
- Emiroğlu İlvan, T. ve Ceylan, R. (2023). Predicting Preschool Children's Digital Play Addiction Tendency during Covid-19 Pandemic: Regarding the Mother-Child Relationship, and Child- and Family-Related Factors. *Education and Information Technologies*, 1-30.
- Gözüm, A. İ. C. ve Kandır, A. (2021). Digital Games Pre-Schoolers Play: Parental Mediation and Examination of Educational Content. *Education and Information Technologies*, 26(1), 3293-3326. <https://doi.org/10.1007/s10639-020-10382-2>
- Güler Yıldız, T. , Şahin, F. , Haktanır, G. ve Holloway, S. (2021). Turkish Adaptation of the Berkeley Parenting Self-Efficacy Scale Revised (BPSE-R). *Journal of Education and Future*, (19), 13-23.
- Hamovitch, E. K., Acri, M. C. ve Bornheimer, L. A. (2019). An Analysis of the Relationship between Parenting Self-Efficacy, The Quality of Parenting, and Parental and Child Emotional Health. *Journal of Family Social Work*, 22(4-5), 337-351.
- Hill, N. E. ve Bush, K. R. (2001). Relationships between Parenting Environment and Children Mental Health among African American and European American Mothers and Children. *Journal of Marriage and Family* 63(4), 954-66.
- Hooft Graafland, J. (2018). *New Technologies and 21st Century Children: Recent Trends and Outcomes*. OECD Education Working Papers, No. 179. Paris: OECD Publishing.

- Hu, L. ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff Criteria for Fit Indexes in Covariance Structure Analysis: Conventional Criteria Versus New Alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1-55.
- Jones, T. L. ve Prinz, R. J. (2005). Potential Roles of Parental Self-Efficacy in Parent and Child Adjustment: A Review. *Clinical Psychology Review*, 25(3), 341-363.
- Karacaoğlu, D. (2019). *Çocuklarda Bilgisayar Oyun Bağımlılığı ile Aile İlişkileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kay, M. A. (2022). *Erken Çocuklukta Dijital Oyun Bağımlılığının Yordayıcıları Olarak; Dijital Ebeveynlik, Aile İçi İlişkiler ve Sosyal Yeterlilik*. Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Kim, N., Hughes, T. L., Park, C. G., Quinn, L. ve Kong, I. D. (2016). Resting-State Peripheral Catecholamine and Anxiety Levels in Korean Male Adolescents with Internet Game Addiction. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 19(3), 202-208.
- LaFreniere, P. J. ve Dumas, J. E. (1996). Social Competence and Behavior Evaluation in Children Ages 3 to 6 Years: The Short Form (SCBE-30). *Psychological Assessment*, 8(4), 369-377. <http://dx.doi.org/10.1037/1040-3590.8.4.369>
- Lemmens J. S., Valkenburg P. M. ve Peter J. (2009). Development and Validation of a Game Addiction Scale for Adolescents. *Media Psychol.*, 12, 77-95.
- Li, H., Luo, W. ve He, H. (2022). Association of Parental Screen Addiction with Young Children's Screen Addiction: A Chain-Mediating Model. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(19), 12788.
- McIntyre, E., Wiener, K. K. K. ve Saliba A. J. (2015). Compulsive Internet Use and Relations between Social Connectedness, and Introversion. *Computers in Human Behavior*, 48, 569-574.
- Mehroof, M. ve Griffiths, M. D. (2010). Online Gaming Addiction: The Role of Sensation Seeking, Self-Control, Neuroticism, Aggression, State Anxiety, and Trait Anxiety. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 13(3), 313-316.
- Rubin, K. H., Coplan, R. J. ve Bowker, J. C. (2009). Social Withdrawal in Childhood. *Annual Review of Psychology*, 60, 141-171.
- Suzuki, S., Holloway, S. D., Yamamoto, Y. ve Mindnich, J. D. (2009). Parenting Self-Efficacy and Social Support in Japan and the United States. *Journal of Family Issues*, 30(11), 1505-1526.
- Şenol, Y., Şenol, F. B. ve Can Yaşar, M. (2023). Digital Game Addiction of Preschool Children in the Covid-19 Pandemic: Social Emotional Development and Parental Guidance. *Current Psychology*, 1-9.
- Taş, İ. (2019). Ergenlerde İnternette Amaçsız Gezinme ile Dijital Oyun Bağımlılığı Arasındaki İlişki: Anksiyetenin Aracı Etkisi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 351-370.
- Tatsiopoulou, P., Holeva, V., Nikopoulou, V. A., Parlapani, E. ve Diakogiannis, I. (2022). Children's Anxiety and Parenting Self-Efficacy during the COVID-19-Related Home Confinement. *Child: Care, Health and Development*, 48(6), 1103-1111.
- Teti, D. M. ve Gelfand, D. M. (1991). Behavioral Competence among Mothers of Infants in

- the First Year: The Mediational Role of Maternal Self-Efficacy. *Child Development*, 62(5), 918-929.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2021). *İstatistiklerle Çocuk Statistics on Child 2021*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu. https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/istatistiklerle_cocuk_2021.pdf
- Yan, W., Li, Y. ve Sui, N. (2014). The Relationship between Recent Stressful Life Events, Personality Traits, Perceived Family Functioning and Internet Addiction among College Students. *Stress and Health: Journal of the International Society for the Investigation of Stress*, 30(1), 3-11.
- Wang, C. Y., Wu, Y. C., Su, C. H., Lin, P. C., Ko, C. H. ve Yen, J. Y. (2017). Association between Internet Gaming Disorder and Generalized Anxiety Disorder. *Journal of Behavioral Addictions*, 6(4), 564- 571.
- Weaver, C. M., Shaw, D. S., Dishion, T. J. ve Wilson, M. N. (2008). Parenting Self-Efficacy and Problem Behavior in Children at High Risk for Early Conduct Problems: The Mediating Role of Maternal Depression. *Infant Behavior & Development*, 31(4), 594-605.
- World Health Organization. (2019). *International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems* (11th ed.). Geneva: WHO.